

NAFAKA VE ÇEŞİTLERİ

Nafaka kişinin geçindirmekle, bakıp gözetmekle yükümlü bulunduğu kimseye ya da kimselere, mahkeme kararıyla verdiği aylık şekilde ifade edilebilir.

Medeni Kanun'da ise nafaka çeşitleri tedbir nafakası, iştirak nafakası, yoksulluk nafakası ve yardım nafakası olarak dört şekilde düzenlenmiştir.

TEDBİR NAFAKASI

Tedbir nafakası, Türk Medeni Kanun'u kapsamında boşanma davası açılmadan önce talep edilebileceği gibi boşanma davası açıldıktan sonra da talep edilebilir.

Tedbir nafakası, boşanma davası süresince talep edilecekse ihtiyaç sahibi eşe, diğer eş tarafından geçim, barınma ve çocukların bakım ve korunması gibi giderler kapsamında ödenen nafakadır.

TMK madde 169'da "Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır. " şeklinde düzenlenmiştir.

Söz konusu nafaka bedeli belirlenirken hakim tarafından tarafların sahip olduğu malvarlığı değerleri, kira bedelleri, ortak konutta boşanma sürecinde kimin yaşayacağı, çocukların eğitim durumları, çocukların yaşları ve giderleri, sağlık, ulaşım, barınma, yeme, içme gibi ihtiyaçlarına bakılarak karar verilir. Hakim nafaka miktarını, Medeni Kanun'da yer alan hususları dikkate alarak nafaka borçlusunun mali gücü ile doğru orantılı şekilde belirler. Tedbir nafakası geçici bir önlem olduğundan bu nafaka çeşidine hükmedilirken kusura bakılmaz.

Diğer yandan, tüm nafaka türlerinde olduğu gibi tedbir nafakasına hükmedilirken de cinsiyet ayrımına gidilemeyecektir. Buradaki tek kriter maddi güç dengesidir. Bu noktada nafaka sadece kadınlara değil, kadın ya da erkek olduğu gözetilmeksizin, ekonomik gücü daha düşük olan tarafa bağlanır.

Tedbir nafakası boşanma davası kesinleştikten sonra ortadan kalkar ya da isim değiştirerek iştirak ya da yoksulluk nafakası şeklinde devam eder.

Tedbir nafakası, boşanma davası açılmadan önce talep edilecekse o halde TMK madde 197 gereği taraflardan birinin ayrı yaşamakta haklı olduğunu ispat etmesi gerekir. Söz konusu ispat her türlü delille sağlanabilir. Yargıtay Kararları uyarınca eşin uyuşturucu bağımlısı olması, şiddet göstermesi, aile konutunu terk etmesi, alkol ya da kumar bağımlısı olması, aldatma gibi sebepler ayrı yaşama hakkına neden olarak gösterilebilir.

TMK 197/2; "Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır. " şeklindedir. Bu demektir ki eşlerin ayrı yaşamasının haklı olduğunu ispat edildiği noktada tedbir nafakası boşanmadan ayrı, bağımsız bir dava şeklinde talep edilebilecektir.

Ne zaman talep edildiğine bakılmaksızın tedbir nafakası talep eden eşin yanında çocuklar da mevcutsa, tedbir nafakası çocuklar için de talep edilebilir. Yine şartların değişerek ekonomik dengelerin farklılaşması halinde tedbir nafakasının uyarlanması ya da ortadan kaldırılması için TMK madde 200 gereği her zaman talepte bulunulabilir.

Tedbir nafakası ödenmezse, nafakanın ödenmesi için icra işlemlerine başlanabilir. Ancak tedbir nafakası geçici bir hüküm olduğundan, İcra İflas Kanunu kapsamında ilamın yerine getirilmeme nedeniyle uygulanan disiplin cezası burada uygulanmaz ve tedbir nafakasının ödenmemesi cezai sorumluluk gerektirmez.

YOKSULLUK NAFAKASI

Boşanma nedeniyle yoksulluğa düşecek olan taraf, diğer taraftan yoksulluk nafakası talep edebilecektir. Burada cinsiyete göre bir ayrım olmayıp, ekonomik durumu daha kötü olan erkek lehine de yoksulluk nafakasına hükmedilebilir, burada esas husus kusurdur. Yoksulluk nafakası talep edecek tarafın diğer taraftan daha fazla kusurlu olmaması esastır. Tarafların eşit kusurlu olması ve hatta nafaka borçlusunun hiç kusurunun olmaması halinde dahi hakim sosyal ve maddi durum değerlendirmesi yaparak yoksulluk nafakasına hükmedebilir.

Yoksulluk nafakası dava süresince talep edilebileceği gibi, hükmün kesinleşmesini müteakip 1 yıl içinde de ayrıca açılacak bir dava ile talep edilebilir.

Yoksulluk nafakasının talep edilebilmesi için, talep eden tarafın yoksulluğa düşmüş olması aranır. Burada yoksulluk kavramı, Yargıtay'ın yerleşik içtihatları gereği her somut olaya göre değişkenlik göstermekle birlikte; giyinme, barınma, yeme, sağlık, eğitim gibi kişinin zorunlu ve gerekli görülen harcamalarını karşılayacak düzeyde geliri olmaması olarak değerlendirilebilir. Yoksulluk nafakası talep eden kişinin çalışması, emekli, dul ya da yetim aylığı alması yoksulluk kavramının varlığına engel değildir.

Yoksulluk nafakası güncel olarak üzerinde en çok tartışma yaşanan nafaka türüdür. Özellikle bir süre sınırının olmaması ve nafaka alacaklısını eşin ölmesi veya evlenmesiyle son bulması nedeniyle suistimale açıktır. Ancak nafaka alacaklısının evliymiş gibi ancak evlenmeden bir hayat yaşaması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi gibi durumlar nedeniyle nafaka borçlusu dava açarak nafakanın kaldırılmasını her zaman talep edebilir.

İŞTİRAK NAFAKASI

İştirak nafakası, ergin olmayan çocuk lehine taleple bağlılık kuralı gereği fiili olarak çocuğa bakan eşin talebi ile ancak talep olmaksızın hakim tarafından da çocuğun üstün yararı gözetilerek hükmedilen nafakaya verilen isimdir. İştirak nafakasındaki amaç ergin olmayan çocuğun eğitim, sağlık, barınma ve bunun gibi tüm giderlerine velayet kendisine verilmeyen eşin de katkı sağlaması olup, iştirak nafakasına hükmedilmesi kusura bağlı değildir.

İştirak nafakası TMK madde 12 gereği çocuğun ergin kılınması, evlenmesi ya da 18 yaşını doldurarak erişkin hale gelmesi ile sona erer. Ancak TMK madde 182/2 gereği çocuk ergin olsa da eğitim hayatına devam ettiği süre boyunca iştirak nafakası ödenmeye devam edilir.

İştirak nafakası miktarı belirlenirken çocuğun yaşı, eğitimi, maddi ihtiyacı gibi bir çok faktör göz önüne alınır. Belirlenen iştirak nafakasının her yıl TEFE/TÜFE, döviz artış oranı ya da farklı artış oranlarına uygun şekilde ileriki yıllarda artışına karar verilebilir. Bu gibi bir belirleme yapılmaz ya da maddi durum ve şartlar değişirse her zaman için nafaka uyarlama davası açılması mümkündür.

İştirak nafakasının ödenmemesi halinde İİK madde 344 gereği, nafaka alacaklısının şikayeti üzerine 3 aya kadar tazyik hapsi uygulanabilir. Yine iştirak nafakası özellikli bir alacak olup, alacağın tahsili için emekli maaşına haciz konulabilir, borçlunun maaşında önceden konulmuş bir haciz olsa bile nafaka miktarı için kesinti yapılabilir, nafaka alacaklısının maaşına haciz konulması halinde aylık nafakanın tamamı maaştan kesilebilir.

Mahkeme tarafından boşanma ya da ayrılık davası süresince ergin olmayan çocuk için hükmedilen tedbir nafakası hükmün kesinleşmesi ile birlikte iştirak nafakası adını alır.

Yardım Nafakası

TMK madde 364 gereği herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür.

Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır. Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklıdır.

İhtiyaç sahibi aile fertlerini koruma amacıyla düzenlenen bu nafakayla, ekonomik durumu el veren aile ferdinden, bakım ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla istenir. Mirastaki sıra cetveline göre talep edilen bu nafakada, örneğin nafaka isteyen, alt soydan nafaka talep etme hakkına sahipken, kardeşlerine bu talebi yöneltemez. Altsoyu söz konusu değilse kardeşlerine başvurabilir.

NAFAKA ALACAKLARINDA ZAMANAŞIMI, İCRAİ İŞLEMLER VE GÖREVLİ-YETKİLİ MAHKEME

İİK madde 39 ve BK madde 146 gereği mahkeme ilamları ile ilam hükmündeki kararlar son işlem tarihinden itibaren 10 yıl geçmekle zamanaşımına uğrarlar. Ancak nafakaya dayanan ilamlar istisna olarak değerlendirilmektedir. Yani son işlem tarihi üzerinden 10 yıl geçse dahi nafakaya ilişkin hüküm geçerli olup, ilam zamanaşımına uğramayacak ancak birikmiş nafaka alacakları yönünde zamanaşımı geçerli olacaktır.

İİK madde 344 gereği, nafaka alacaklısının şikayeti üzerine 3 aya kadar tazyik hapsi uygulanabilir. Yine nafaka özellikli bir alacak olup, alacağın tahsili için emekli maaşına haciz konulabilir, borçlunun maaşında önceden konulmuş bir haciz olsa bile nafaka miktarı için kesinti yapılabilir, nafaka alacaklısının maaşına haciz konulması halinde aylık nafakanın tamamı maaştan kesilebilir. Ayrıca nafaka alacaklısı, İcra İflas Kanununa göre düzenlenecek sıra cetvelinde, 1. Sıra alacaklar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla borçlunun malvarlığı icra yoluyla satılırsa, nafaka alacağı satış parasından öncelikle ödenecektir.

Nafaka ile ilgili her türlü konuda görevli ve yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yerinde bulunan Aile Mahkemesi'dir. Aile Mahkemesi'nin bulunmadığı yerlerde Asliye Hukuk Mahkemeleri görevlidir.